

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

ด้วยเหตุที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2540 ได้กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมครั้งล่าสุดโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 จึงกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งนั้น ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งในการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัคร และสอบถามว่า ผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ ถ้าผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งได้ ก็ให้ประกาศการรับสมัครไว้ หากผู้สมัครผู้ใดไม่ได้รับการประกาศการรับสมัครก็สามารถยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของตนได้ (คดีขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง) และหากมีการประกาศการรับสมัครแล้ว แต่ปรากฏหลักฐานก่อนวันเลือกตั้งว่า ผู้สมัครผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้น (คดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้ง)

คดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในศาลฎีกา จึงเป็นคดีที่เกิดจากการปฏิบัติการของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งดังกล่าว ซึ่งเป็นการกระทำในฐานะที่เป็นฝ่ายปกครอง ประกาศการรับสมัครซึ่งเป็นคำสั่งทางปกครอง และผลของประกาศการสมัครนั้น เป็นเหตุแห่งการยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อให้วินิจฉัย

ผลของประกาศการรับสมัครนั้น เป็นเหตุแห่งการยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครซึ่งเป็นเอกชน โดยคู่ความทั้งสองฝ่ายมีฐานะไม่เท่าเทียมกัน คดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในศาลฎีกานี้ จึงมีลักษณะเป็นคดีปกครอง หลักกฎหมายวิธีพิจารณาคดีที่ศาลจะนำมาใช้ในการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งนั้น จึงควรเป็นระบบไต่สวน ซึ่งมีหลักการสำคัญที่ทำให้ศาลมีบทบาทสำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่จำเป็นต่อการตัดสินคดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง เพื่อมิให้คู่ความฝ่ายเอกชนเสียเปรียบฝ่ายปกครอง

ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จึงอาศัยอำนาจตามกฎหมายในการออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2547 เพื่อใช้เป็นหลักกฎหมายวิธีพิจารณาคดีดังกล่าว โดยมีเจตนารมณ์ให้การพิจารณาเป็นไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรม ซึ่งข้อกำหนดนี้มีสาระสำคัญที่เป็นกฎหมายวิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวน แต่เมื่อระยะเวลาในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีดังกล่าวของศาลฎีกามีอยู่อย่างจำกัดตั้งแต่มีการประกาศการรับสมัครไปจนถึงก่อนวันเลือกตั้ง ซึ่งคดีอันเนื่องมาจากการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 ศาลฎีกามีระยะเวลาในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเพียงไม่ถึง 1 เดือน เท่านั้น ข้อกำหนดดังกล่าวจึงมีเนื้อหาที่ใช้การไต่สวนในรูปแบบการไต่สวนปากเปล่า มิใช่การไต่สวนเอกสารตามแบบของกฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครองโดยทั่วไป เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยรวดเร็ว และสามารถรักษาหลักการสำคัญของการไต่สวนตามหลัก due process เอาไว้ได้ โดยคู่ความยังคงมีสิทธิโต้แย้ง สิทธินำเสนอพยานหลักฐานของฝ่ายตน สิทธิตรวจสอบพยานหลักฐานของฝ่ายตรงข้าม และสิทธิเผชิญหน้าและถามค้านอีกฝ่ายหนึ่ง

แม้ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ จะใช้ระบบวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวนปากเปล่า ซึ่งมีความเหมาะสมกับลักษณะคดีและระยะเวลาในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีแล้วก็ตาม แต่ด้วยข้อจำกัดในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีภายใต้กรอบระยะเวลา ศาลจึงไม่อาจใช้อำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง

ได้มากนัก และจำต้องวินิจฉัยคดีโดยพิจารณาจากพยานหลักฐานเท่าที่ปรากฏ ซึ่งส่วนใหญ่ได้มาจากการนำเสนอของกลุ่มความ ทำให้ในบางกรณีพยานหลักฐานนั้นยังไม่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเป็นที่ปรากฏอย่างแน่ชัด ซึ่งอาจกระทบต่อการวินิจฉัยคดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีผลเป็นการตัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้สมัคร ซึ่งสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่องค์กรของรัฐรวมทั้งศาลฎีกาจะต้องให้ความเคารพและไม่ละเมิดต่อสิทธิดังกล่าว หากการวินิจฉัยคดีสิทธิไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงย่อมมีผลเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมีข้อบกพร่องขัดต่อหลักความชอบด้วยกฎหมายขององค์กรตุลาการ และมีผลกระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ทั้งยังมีความไม่เหมาะสม และไม่ใช้กรณีที่เป็นที่จะต้องตัดสิทธิในชั้นนี้ เพราะหากผู้สมัครได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว แต่ปรากฏว่าผู้นั้นขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายยังเปิดช่องให้มีกระบวนการที่จะทำให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งได้ การวินิจฉัยคดีสิทธิที่ไม่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงจึงขัดต่อหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และขัดต่อหลักนิติรัฐรวมทั้งบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่อาจทำให้ศาลไม่ได้รับพยานหลักฐานที่เพียงพอ และยังเป็นเหตุให้เกิดภาระแก่คู่ความ ศาล และบุคคลที่เกี่ยวข้องมากเกินไปจนสมควร คือ การที่ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ กำหนดขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ยืดยาว ไม่รวบรัด และไม่เหมาะสมต่อการพิจารณาและวินิจฉัยคดีอันมีระยะเวลาจำกัด ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนในการยื่นคำร้อง ยื่นคำคัดค้าน การพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น และการพิจารณาคดีในศาลฎีกา ซึ่งคู่ความต้องมาดำเนินการ ณ ที่ทำการศาล และแม้ศาลฎีกาจะได้ลดขั้นตอนดำเนินการตามข้อกำหนดดังกล่าวบางประการ ทั้งยังมีช่องทางในการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยผ่านระบบการประชุมทางจอภาพ ทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณามีความเรียบง่ายและรวดเร็วขึ้นแล้วก็ตาม แต่หากการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่มีความเรียบง่ายและรวดเร็วยิ่งกว่านี้ จะสามารถลดภาระแก่คู่ความ ศาล และบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ ทั้งยังทำให้ศาลได้รับพยานหลักฐานที่ครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะ

ดังที่กล่าวแล้วว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ มีลักษณะเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวนแบบปากเปล่า ซึ่งเหมาะสมกับลักษณะคดีและระยะเวลาในการพิจารณาและวินิจฉัยคดี แต่ด้วยข้อจำกัดของกรอบระยะเวลาในการพิจารณาและวินิจฉัยคดี ศาลจึงไม่อาจใช้อำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนได้มากนัก ประกอบกับคดีนี้มีลักษณะเป็นคดีปกครอง คู่ความฝ่ายผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งซึ่งเป็นฝ่ายปกครอง มีความได้เปรียบคู่ความฝ่ายผู้สมัครซึ่งเป็นเอกชน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะผู้สมัครมีข้อจำกัดในการแสวงหาพยานหลักฐาน จึงอาจส่งผลให้พยานหลักฐานเท่าที่คู่ความนำมาเสนอต่อศาล ไม่สามารถทำให้ข้อเท็จจริงปรากฏเป็นที่แน่ชัด และอาจกระทบต่อการตัดสินคดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง ผู้เขียนจึงมีความเห็น ดังนี้

2.1 การแสวงหาข้อเท็จจริง

ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ มีความสอดคล้องต่อหลักการสำคัญหรือมีลักษณะเช่นเดียวกับลักษณะเฉพาะของกฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครอง การแสวงหาข้อเท็จจริงในการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งนั้น จึงเป็นกระบวนการพิจารณาแบบไต่สวน โดยศาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่จำเป็นต่อการตัดสินคดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง เหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะหากปล่อยให้ภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงตกอยู่ที่คู่ความ จะทำให้ฝ่ายผู้สมัครเสียเปรียบฝ่ายผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง เนื่องจากในคดีดังกล่าวนี้ พยานหลักฐานส่วนใหญ่อยู่ในความครอบครองของรัฐ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง และพรรคการเมือง อีกทั้งผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ยังมีข้อได้เปรียบในด้านบุคลากรและกลไกที่จะช่วยต่อสู้คดีได้มากกว่าผู้สมัคร

ดังนั้น จึงควรให้ศาลฎีกามีโอกาสใช้อำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานตามระบบไต่สวนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะช่วยให้พยานหลักฐานและข้อเท็จจริงต่าง ๆ ปรากฏแก่ศาลได้โดยง่าย เพราะศาลจะมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้หน่วยงานทางปกครองหรือ

เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ความเห็นเป็นหนังสือเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานทางปกครองหรือของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง มีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือให้ความเห็นในเรื่องหนึ่งเรื่องใด หรือส่งผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานทางปกครองนั้นมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำประกอบการพิจารณา มีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้คู่ความมาให้ถ้อยคำหรือนำพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณา มีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณา และมีอำนาจไปตรวจสอบสถานที่ บุคคล หรือสิ่งอื่นใดเพื่อประกอบการพิจารณาได้

แนวทางดังกล่าว จะทำให้ศาลได้รับพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงที่ครบถ้วน สมบูรณ์ เกิดความแน่ชัดว่า ข้ออ้างข้อเถียงของคู่ความทั้งสองฝ่ายนั้นแท้ที่จริงแล้วข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร และทำให้การตัดสินใจของศาลอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง

2.2 ขอบเขตของข้อเท็จจริงที่ศาลฎีกาใช้ในการวินิจฉัยคดี

เมื่อวิธีพิจารณาคดีเป็นระบบไต่สวน ซึ่งศาลฎีกาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริงดังกล่าว จึงเป็นภาระของศาลที่จะต้องแสวงหาพยานหลักฐานจนกว่าข้อเท็จจริงจะปรากฏเป็นที่แน่ชัด แล้วจึงวินิจฉัยคดี โดยเฉพาะการวินิจฉัยที่มีผลเป็นการตัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งอันเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญของผู้สมัคร

เมื่อศาลวินิจฉัยคดีโดยพิจารณาจากพยานหลักฐานที่ทำให้ข้อเท็จจริงปรากฏเป็นที่แน่ชัดแล้ว ย่อมทำให้การตรวจสอบประกาศการรับสมัครซึ่งเป็นคำสั่งทางปกครองของผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ที่มีผลเป็นการตัดสิทธิตามรัฐธรรมนูญของผู้สมัครเป็นไปอย่างรัดกุม และหากเป็นกรณีที่ศาลวินิจฉัยมีผลเป็นการตัดสิทธิดังกล่าว การวินิจฉัยนั้นย่อมไม่เป็นการละเมิดต่อสิทธิตามรัฐธรรมนูญนั้น และไม่เป็นการขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและหลักการสำคัญของหลักนิติรัฐดังที่กล่าวมาแล้ว

ดังนั้น ศาลฎีกาจึงต้องดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเองตามระบบวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวน จนกว่าข้อเท็จจริงจะปรากฏเป็นที่แน่ชัดเสียก่อน แล้วจึงวินิจฉัยคดี โดยเฉพาะการวินิจฉัยที่มีผลเป็นการตัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งอันเป็นสิทธิตาม

รัฐธรรมนูญของผู้สมัคร จะทำให้การพิจารณาและวินิจฉัยคดีของศาลเป็นไปโดยเที่ยงธรรม และสอดคล้องต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและหลักนิติรัฐ

2.3 ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณา

ลักษณะเฉพาะสำคัญประการหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครอง คือ เป็นกระบวนการพิจารณาที่เสียค่าใช้จ่ายน้อย เรียบง่าย รวดเร็ว และประหยัด ดังเกิดได้จากการที่คู่พิพาทอาจดำเนินการด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องมีทนายความ การที่ไม่กำหนดแบบคำฟ้อง การยื่นคำฟ้องต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลหรือยื่นฟ้องโดยส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนได้ การให้คำแนะนำในการแก้ไขคำฟ้องให้ครบถ้วนสมบูรณ์โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลหรือตุลาการ ทำให้ไม่มีการยกฟ้องหรือจำหน่ายคดีด้วยเหตุผลทางด้านเทคนิคกฎหมาย เป็นต้น

นอกจากนั้น ด้วยกระบวนการพิจารณาแบบไต่สวนที่ศาลมีบทบาทสำคัญในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ซึ่งศาลสามารถวางแผนและกำหนดระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในขั้นตอนต่าง ๆ ได้ การดำเนินกระบวนการพิจารณาในแต่ละขั้นตอนจึงมีความเรียบง่าย กระชับ และไม่ยุ่งยาก ทำให้ศาลได้รับพยานหลักฐานอย่างครบถ้วนเพียงพอและข้อเท็จจริงปรากฏเป็นที่แน่ชัดก่อนการวินิจฉัยคดี

ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ จึงควรมีลักษณะที่สอดคล้องต่อกฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครอง โดยเฉพาะในส่วนที่กล่าวมานี้ด้วย เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่มีระยะเวลาจำกัดอยู่เพียงช่วงตั้งแต่ที่มีประกาศการรับสมัครของผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งไปจนถึงก่อนวันเลือกตั้ง เป็นไปด้วยความเรียบง่าย รวดเร็ว และไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องมากเกินไป ทั้งยังทำให้ศาลได้รับพยานหลักฐานอย่างครบถ้วนเพียงพอและข้อเท็จจริงปรากฏเป็นที่แน่ชัดก่อนการวินิจฉัยคดี

2.3.1 การเลือกรูปแบบของกฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครอง

ผู้เขียนเห็นว่า อาจปรับปรุงแก้ไขข้อกำหนดดังกล่าวให้คู่ความฝ่ายผู้ร้องสามารถยื่นคำร้องโดยวิธีส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนมายังศาลฎีกาได้โดยตรง และให้ศาลฎีกาดำเนินกระบวนการพิจารณาได้ทันที โดยอาจเลือกรูปแบบของกฎหมายวิธีพิจารณา

คดีปกครองซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นลายลักษณ์อักษร ให้ศาลเป็นผู้ส่งสำเนาคำร้องให้แก่ผู้สมัครหรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งแล้วแต่กรณี โดยให้ศาลกำหนดประเด็นให้ผู้รับสำเนาคำร้องตอบกลับมาเป็นหนังสือ ซึ่งหากประสงค์จะคัดค้านก็ให้ตอบประเด็นที่ศาลถามในรูปของคำคัดค้านพร้อมแนบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกลับมายังศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด

นอกจากนั้น เมื่อศาลพิจารณาคำร้องแล้ว หากเห็นว่า จำต้องใช้พยานหลักฐานใดเพื่อประกอบการพิจารณาและพยานหลักฐานอยู่กับบุคคลใด ให้ศาลดำเนินการเรียกพยานหลักฐานนั้นจากบุคคลที่ครอบครองในทันที และอาจสั่งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงข้อเท็จจริงต่อศาลด้วย

หลักจากนั้น ให้ศาลส่งสำเนาคำคัดค้านให้แก่ผู้ร้องและกำหนดให้ผู้ร้องทำคำร้องเพิ่มเติมยื่นต่อศาลภายในกำหนด และให้ศาลกำหนดประเด็นให้ผู้ร้องชี้แจงเพิ่มเติมต่อศาลมาพร้อมกันด้วย (ถ้ามี) แล้วจึงส่งสำเนาคำร้องเพิ่มเติมให้ผู้คัดค้าน และกำหนดให้ผู้คัดค้านยื่นคำคัดค้านเพิ่มเติมต่อศาลภายในกำหนดโดยศาลกำหนดประเด็นให้ผู้คัดค้านชี้แจงเพิ่มเติมด้วย (ถ้ามี) หากพยานหลักฐานยังไม่เพียงพอ ให้ศาลดำเนินการไต่สวนต่อไปโดยไม่ชักช้า

ด้วยวิธีการดังกล่าวจะทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณามีความรวดเร็วและศาลได้รับพยานหลักฐานอย่างเพียงพอ ไม่ต้องรอให้คู่ความนำเสนอพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงต่อศาลด้วยตนเอง ศาลสามารถออกคำสั่งหรือหมายศาล เรียกพยานหลักฐานต่าง ๆ มาจากบุคคลที่ครอบครอง รวมทั้งการเรียกให้บุคคลมาชี้แจงข้อเท็จจริงต่อศาลได้ตั้งแต่เริ่มรับคำร้อง และยังทำให้ศาลสามารถพิจารณาและวินิจฉัยคดีได้โดยคู่ความไม่จำเป็นต้องมาศาลอีกด้วย สามารถแก้ไขปัญหาการมาศาลของคู่ความและปัญหาการนัดและจัดหาสถานที่หรือห้องพิจารณาคดีของศาลได้

2.3.2 การปรับปรุงวิธีดำเนินกระบวนการพิจารณาในปัจจุบัน

นอกจากวิธีการเลียนรูปแบบของกฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครองดังกล่าวแล้ว อาจแก้ไขโดยการปรับปรุงวิธีดำเนินกระบวนการพิจารณาที่มีอยู่แล้วให้มีความเรียบง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้นได้อีก โดยการขยายระบบการประชุมทางจอภาพให้มีความครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ โดยในระยะเริ่มต้นอาจให้มีการติดตั้งระบบการประชุมทางจอภาพ

ตามการแบ่งส่วนบริหารราชการศาลยุติธรรม กล่าวคือ นอกจากศาลในส่วนกลางแล้ว ศาลยุติธรรมได้แบ่งส่วนบริหารราชการในภูมิภาคออกเป็น 9 ภาค ทั่วประเทศ จึงอาจจัดตั้งระบบการประชุมทางจอภาพภาคละ 1 จุด โดยเลือกศาลหนึ่งเป็นศูนย์กลางรับผิดชอบการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยระบบการประชุมทางจอภาพให้แก่ทุกศาลในภาคนั้น ๆ วิธีการนี้จะช่วยลดภาระในการเดินทางมายังศาลฎีกาในกรุงเทพมหานครของผู้ความและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เป็นการประหยัดเวลา และทำให้ศาลมีเวลาในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีมากขึ้น

อีกวิธีการหนึ่งซึ่งในทางปฏิบัติศาลฎีกาทำอยู่แล้ว คือ การลดขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลชั้นต้น ซึ่งทำให้การพิจารณาเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว จึงควรแก้ไขข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ ให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติดังกล่าว

ผู้เขียนยังเห็นว่า ในคดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งนั้น ไม่ควรกำหนดให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ต้องแจ้งกำหนดนัด พร้อมส่งสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบให้ผู้สมัครทราบล่วงหน้าก่อนยื่นคำร้องไม่น้อยกว่า 3 วัน ดังที่เป็นอยู่ เพื่อให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งสามารถยื่นคำร้องได้ในทันทีที่พบว่า ผู้สมัครขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย และศาลจะได้มีโอกาสพิจารณาสำนวนนั้น โดยไม่ต้องรอไปอีกอย่างน้อย 3 วัน

อย่างไรก็ตาม แม้จะกำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเองดังกล่าว แต่ด้วยข้อจำกัดของกรอบระยะเวลาในการพิจารณาและวินิจฉัยคดี ทำให้ศาลไม่อาจแสวงหาพยานหลักฐานต่อไปได้ และจำต้องวินิจฉัยคดีไปตามพยานหลักฐานเท่าที่มีอยู่ ดังนั้น หากสามารถเพิ่มระยะเวลาในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีออกไปได้ โดยอาจกำหนดเวลาในการรับสมัครเลือกตั้งและประกาศการรับสมัคร รวมถึงวันยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา ให้อยู่ในช่วงก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 30 วัน หรือระยะเวลาอื่นที่เหมาะสม หรืออาจให้อำนาจศาลฎีกาในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีหลังวันเลือกตั้งต่อไปอีกไม่เกิน 30 วัน หรือระยะเวลาอื่นที่เหมาะสม โดยหากผู้สมัครซึ่งมีคดีค้างพิจารณาอยู่ในศาลฎีกาได้รับเลือกตั้ง ก็ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งรับรองหรือไม่รับรอง และประกาศผลการเลือกตั้งเมื่อศาลฎีกามีคำสั่งแล้ว โดยอาจกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

และพรรคการเมืองที่ส่งสมัครต้องได้รับ โทษทางอาญาในกรณีที่จงใจสมัครรับเลือกตั้ง โดยขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย รวมทั้งหากจะต้องมีการเลือกตั้งใหม่อันเป็นผลมาจากการสมัครรับเลือกตั้ง โดยขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย ให้ผู้สมัครและพรรคการเมืองชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในการจัดการเลือกตั้งด้วย

กรณีดังกล่าว อาจต้องปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับระยะเวลาในการสมัครรับเลือกตั้ง ไปจนถึงวันเลือกตั้ง ให้มีระยะเวลาเหมาะสมกับการจัดการเลือกตั้งและการพิจารณาและวินิจฉัยคดีของศาลฎีกา และข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ ก็จะต้องกำหนดระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาแต่ละขั้นตอนให้เหมาะสมด้วย โดยอาจกำหนดให้การยื่นคำร้องในคดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งต้องยื่นภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้ศาลฎีกามีระยะเวลาเพียงพอต่อการพิจารณาและวินิจฉัยคดี

ข้อเสนอแนะดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า อาจนำไปปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในศาลฎีกา ดังที่กล่าวไว้ได้ไม่มากนักน้อย ทั้งนี้จำต้องได้รับความร่วมมือในการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและข้อกำหนดดังกล่าว กฎหมายหรือกฎระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐสภา คณะกรรมการการเลือกตั้ง และศาลฎีกา เพื่อให้สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้การพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในศาลฎีกาเป็นไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรม ส่งผลให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ